

Avrupa Birliği ve Türkiye

Av. METİN ÖZDEMİR *Berlin*

Türkiye'nin Avrupa Birliği (AB) ile devletler hukuku alanındaki ilişkileri, Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) ve Türkiye arasında imzalanan 12 Eylül 1963 tarihli Ankara Antlaşması ile başlamıştır. Türkiye ile AB (AET) arasındaki hukuksal ilişkilerin temelini oluşturan bu antlaşmanın 28. maddesi ile Türkiye'nin AB'ye tam üyeliği amaçlanmıştır.

Daha dün denilebilecek yakın bir zamana kadar, Avrupa Birliği'ne girmeleri söz konusu olmayan birçok ülke tam üye olarak birliğe alınmış; birliğe alınmaları akıldan dahi geçirilmeyen eski Doğu Bloku ülkeleri ile Kıbrıs Rum kesimi birliğin genişleme süreci kapsamına alınarak kendileri ile birliğe tam üyelik müzakereleri başlatılmıştır.

Türkiye AB ile ortak "Gümrük Birliği" kurmuş olmasına rağmen birliğe tam üyeliğinden söz edilmek bile istenmiyor. Avrupa Birliği'nin bu son genişleme sürecini belirleyen Lüksemburg zirve toplantısında, birliğe tam üye olarak yeni alınacak aday ülkeler arasında Türkiye'ye yer verilmesinin nedenleri gerçekçi bir şekilde araştırılmalı ve doğru olarak saptanmalıdır. Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne tam üye olabilmesi, bu nedenlerin bilinmesine ve ortadan kaldırılmasına bağlıdır.

Her şeyden önce, bu konudaki bir sorunun cevabı doğru ve açık olarak verilmelidir: Türkiye, Avrupa Birliği'ne tam üye olarak hiç mi alınmak istenmiyor, yoksa geçici bir süre için mi?

Bu sorunun cevabı ile ilgili olarak Türkiye'de bazı çevrelerin eskiden beri dillerinden hiç düşürmedikleri, zaman zaman en yetkili ve sorumlu kişilerden de duyulan

ve son olarak Başbakan Mesut Yılmaz tarafından da dile getirilen bir değerlendirmeye mutlaka tartışılmalıdır:

"Avrupa Birliği bir Hıristiyan ülkeler topluluğudur. Türkiye Müslüman bir ülke olduğu için, Avrupa Birliği'ne hiç alınmak istenmiyor."

Acaba gerçekten öyle mi? Avrupa Birliği dini temelde oluşturulmuş bir birlik midir? Türkiye Müslüman bir ülke olduğu için, birliğe hiç mi alınmayacaktır? Birliğin son genişleme sürecinin dışında da bu nedenle mi bırakıldı? Bu sorulara "evet" cevabı veriyorsak; bu saptamayı ne zaman ve nasıl yaptık; bu düşünceye ne zaman ve nasıl ulaştık? Eğer yapılan bu saptama ve ulaşılan bu sonuç doğru ise, Türkiye Avrupa Birliği'ne tam üye olarak hiçbir zaman alınmayacak demektir. Eğer öyle ise, Avrupa Birliği'ne tam üye olma amacı ve umudu ile neden parçalanıp duruyoruz?

Yukarıdaki düşünceleri paylaşanlar, bu soruların cevaplarını da vermek zorundadır. Biz, gerçeklere uymayan bu ve benzeri düşünceleri paylaşmıyoruz. Çünkü:

Devletler arasındaki ilişkilerde belirleyici olan etken din değil, devletlerin ekonomik çıkarlarıdır. Devletlerin dostluklarının ve düşmanlıklarının, dış politikalarının temelini ekonomik çıkarları oluşturur. Avrupa Birliği de dini temelde oluşturulmuş bir birlik olmayıp, üye devletlerin ortak ekonomik çıkarlarını koruma amacı ile ekonomik temelde kurulmuş bir birliktir.

Diğer taraftan, Türkiye'nin AET'ye tam üyeliğini amaçlayan 12 Eylül 1963 tarihli Ankara Antlaşması imzalandığı zaman da Türkiye yine Müslüman bir ülke idi; AET'yi oluşturan ülkeler de yine Hıristiyan

ülkelerdi. Eğer Türkiye Müslüman bir ülke olduğu için Avrupa Birliği'ne alınmak istenmese idi, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne tam üyeliğini amaçlayan bu antlaşma o zaman imzalanmazdı.

Bu bakımdan, Türkiye'nin dini nedenlerden dolayı Avrupa Birliği'ne tam üye olarak hiç alınmak istenmediği yolundaki düşünceler, gerçeklere uygun değildir.

Türkiye hem kendisinden, hem de Avrupa Birliği'ne üye bazı devletlerle arasındaki ilişkilerden kaynaklanan nedenlerden dolayı, birliğin son genişleme süreci dışında bırakılmıştır. Türkiye'den kaynaklanan nedenler, Türkiye'nin birliğin son genişleme süreci dışında bırakılmasında belirleyici olmuştur. Bu nedenlerin başta geleni, Türkiye'nin ekonomik durumu ve sorunlarıdır. Diğer önemli bir neden, yürürlükte olan rejim ve bu rejimden kaynaklanan sorunlardır. Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne tam üyeliği, bu ekonomik ve siyasal nedenlerin ortadan kaldırılmasına bağlıdır. Bu nedenlerin üzerinde çok yönlü ve ayrıntılı olarak durulması gerekir.

Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne tam üye olma isteğine, birliğe tam üyeliği halinde sahip olduğu bu ekonomik sorunların kendilerine yapacağı olası etkilere göre, birliğe üye ülkeler farklı tepkiler göstermişlerdir. Türkiye'nin bu isteğine en çok karşı çıkan ülke, bu sorunlardan en fazla kendisinin etkileneceğini düşünen Federal Almanya Cumhuriyeti olmuştur.

Haftalık "Der Spiegel" dergisinin 29.12.1997 tarihli sayısında, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne tam üyeliği konusunda Federal Almanya Cumhuriyeti'nin politikalarıyla ilgili kısa fakat çok önemli bir haber vardı. Dergi, Lüksemburg zirve toplantısından dört gün önce Dışişleri Bakanlığı tarafından federal hükümet için hazırlanan

bir belge ve içeriğinden haber veriyordu. Dergiye göre belge, Federal Almanya Cumhuriyeti'nin Türkiye'nin yakın bir zamanda Avrupa Birliği'ne tam üye olmasına karşı Birlik üyesi devletlerden daha sert politika izlediğini ve Avrupa Birliği ile ilişkilerinde Türkiye'nin durumunun Bulgaristan ve Romanya'dan daha kötü olduğunu gösteriyordu. Türkiye'nin kısa veya orta vadede Avrupa Birliği'ne tam üyeliğini olanaksız gören belge, Avrupa Birliği'ne Türkiye ile yapılan görüşmelerin tam üyeliğe hazırlık müzakereleri olduğuna dair Türkiye'de bir kanı uyandırmaktan mutlaka kaçınılması gerektiğini; federal hükümete de, Türkiye'nin birliğe tam üye olarak giriş hazırlanmasından söz edilmemesini öneriyordu.

Federal Almanya Cumhuriyeti, Müslüman bir ülke olan Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne girmesini önlemek için mi(!), Türkiye'nin tam üyeliğine karşı bu sert politikaları izliyor? Yoksa, K. Haushofer'in "Jeopolitik" teorisine göre Doğu Avrupa'yı "doğal sınırları" içindeki "yaşam alanı" olarak saydığı için mi(!), Avrupa Birliği'nin Doğu Avrupa'yı içine alacak ve Türkiye'yi dışarıda bırakacak şekilde genişlemesinden yana politikalar izliyor?

Aramızdaki tarihsel ve geleneksel dostluğu övünerek her fırsatta dile getirdiğimiz Federal Almanya Cumhuriyeti'nin, Avrupa Birliği içinde kendi çıkarlarını korumaya yönelik politikalarını yukarıda sözü edilen görüşlerle açıklamaya çalışarak; devletlerarası politik ilişkiler ile devlet yöneticileri arasındaki kişisel ilişkileri birbirine karıştırarak; diplomatik protokol ve nezaket kurallarından politik anlamlar ve sonuçlar çıkararak Federal Almanya Cumhuriyeti'ni sözünü tutmamakla suçlayıp Avrupa Birliği'nin genişleme süreci dışında bırakılışımızın sorumlusu ilan etmek, gerçeklere uymayan ve Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne tam üye olma amacına hizmet etmeyen yanlış bir yaklaşımdır. Tarihsel ve geleneksel dostumuz Almanya, nasıl oldu da bir

gün içinde birden bire dostumuz olmaktan çıkıverdi?

Türkiye'nin kısa veya orta vadede Avrupa Birliği'ne tam üyeliği konusunda Federal Almanya Cumhuriyeti'nin bazı endişeleri olduğu eskiden beri bilinmektedir. Türk işçilerinin Avrupa Birliği ülkelerinde serbest dolaşım hakkını ve bu hakkın kullanılmasını en geç 1986 yılı sonuna kadar gerçekleştirmesini düzenleyen 23 Kasım 1970 tarihli katma protokol hükümlerinin uygulanmasını nasıl öngördüğü unutulmamıştır. Türkiye'nin mevcut ekonomik sorunlarıyla Avrupa Birliği'ne tam üye olması halinde, iki milyona yakın Türkün yaşadığı Federal Almanya Cumhuriyeti'nin diğer ülkelerden çok daha fazla soruna sahip olacağı endişesi, Türkiye'nin kısa veya orta vadede Avrupa Birliği'ne tam üye olmasına karşı sert politikalar izlemesinde belirleyici olmuştur. Avrupa Birliği içinde belirleyici bir konuma sahip olan Federal Almanya Cumhuriyeti'nin bu politikaları, Avrupa Birliği'nin Türkiye ile ilişkilerinde de belirleyici olmuştur. Türkiye ile Yunanistan arasındaki sorunlar ve Kıbrıs sorunu, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne tam üyeliği konusunda belirleyici olan etkenler değildir.

Avrupa Birliği'nin son genişleme sürecinde tam üyeliğe aday ülkeler arasında Türkiye'ye yer verilmemesinin belirleyici nedeni, Türkiye'nin sahip olduğu ekonomik ve siyasal sorunlardır. Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne tam üye olabilmesi, bu sorunların çözmesine ve her alanda güçlenmesine bağlıdır.

Biz, ülkemizin ve halkımızın sorunlarını çözmeliyiz.

Bunun dışında gerekçeler ileri sürmek, Türkiye'nin bugünkü duruma gelmesinin sorumluluğunu taşıyan siyasal görüşlerin ve onların temsilcilerinin aldıkları bu sorunun gerçek nedenlerini gizlemeye çalışmaktır. Bu gibi çabalar, Türkiye'nin ne sorunlarını çözmesine ne de Avrupa Birliği'ne tam üye olmasına katkı yapar.